

Omgaan met uw klanten in de strijd tegen COVID-19

Gids voor de **opening** van de **handel**

Update 20/11/2021

Opgepast

In de bepalingen van deze gids is rekening gehouden met de aanpassingen van de maatregelen als gevolg van de beslissingen van het Overlegcomité op 17 november 2021.

Afhankelijk van de gezondheidssituatie kunnen de maatregelen echter verschillen per regio of per provincie of gemeente. Raadpleeg daarom ook de websites van de regionale en lokale overheden om de regels te kennen die er gelden, vooral over het Covid Safe Ticket:

- voor Vlaanderen: www.vlaanderen.be
- voor Brussel: coronavirus.brussels
- voor Wallonië: www.respirer.be

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Vooruitgangstraat 50 – 1210 Brussel

Ondernemingsnr.: 0314.595.348

-   0800 120 33 (gratis nummer)
-   FODEconomie
-   @fodeconomie
-   [linkedin.com/company/fod-economie](https://www.linkedin.com/company/fod-economie) (tweetalige pagina)
-   [instagram.com/fodeconomie](https://www.instagram.com/fodeconomie)
-   [youtube.com/user/FODEconomie](https://www.youtube.com/user/FODEconomie)
-   economie.fgov.be

Verantwoordelijke uitgever:

Séverine Waterbley
Voorzitter van het Directiecomité
Vooruitgangstraat 50 – 1210 Brussel

Internetversie, update 20/11/2021

100-20

Doelstelling van deze gids

Deze “Generieke gids betreffende de opening van de handelszaken om de verspreiding van het COVID-19-virus tegen te gaan” beschrijft de noodzakelijke, minimale preventie maatregelen om de contacten tussen detailhandelaars en zelfstandigen met hun klanten zo veilig mogelijk te laten plaatsvinden door het besmettingsrisico zo laag mogelijk te houden en besmettingen zoveel mogelijk te vermijden. Afhankelijk van regionale of lokale beslissingen, kan deze gids er niet van toepassing zijn. Raadpleeg daarom ook de regionale en lokale overheden om de regels te kennen die er gelden.

Deze preventie maatregelen kunnen aangevuld worden op sectoraal en/of ondernemingsniveau, specifiek met het aannemen van protocollen, om maximaal rekening te houden met de specifieke context zodat de activiteiten in veilige omstandigheden kunnen worden opgestart. Ook andere passende maatregelen, die een gelijkwaardige bescherming bieden, kunnen worden genomen. De sectorprotocollen worden gevalideerd door de bevoegde ministers en zijn geldig voor het hele beroep. Ze worden gepubliceerd op de websites van de federaties van de betrokken sectoren en op de website van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

Naast de preventie maatregelen in deze gids is het ook aangeraden om de [“Generieke gids om de verspreiding van COVID-19 op het werk tegen te gaan”](#) te raadplegen op de website van de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg en op info-coronavirus.be/nl/protocollen.

De inhoud van deze gids werd oorspronkelijk samengesteld met bijdrages van Comeos en de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO. De essentiële bepalingen uit de toepasselijke sectorprotocollen werden ook opgenomen in deze gids. De inhoud van de gids verandert in functie van de beslissingen van het Overlegcomité, de wetgeving die in voege is zoals het Koninklijk Besluit van 28 oktober 2021 houdende de nodige maatregelen van bestuurlijke politie teneinde de gevolgen voor de volksgezondheid van de afgekondigde epidemische noodsituatie betreffende de coronavirus COVID-19 pandemie te voorkomen of te beperken en op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten en goede praktijken.

Toepassingsgebied

- Detailhandelsactiviteiten (uitgezonderd horeca)
- Andere activiteiten zonder lichamelijk contact van vrije beroepen en zelfstandigen
- Winkelcentra
- Ambulante handel
- Indoor ontspannings- en vrijetijdsactiviteiten
- Contactberoepen
- Pretparken
- Handelsbeurzen en salons
- Kermissen
- Wellnesscentra
- Binnenspeeltuinen

Sectorprotocollen

- Elk sectorprotocol omvat een punt dat de officiële bronnen van de preventieregels tegen COVID-19 vermeldt, en een verwijzing naar de generieke gidsen (“Gids voor de opening van de handel” en “Gids voor de horeca” van de FOD Economie en “Gids om de verspreiding van COVID-19 op het werk tegen te gaan” van de FOD Werkgelegenheid). Er wordt verwezen naar de verschillende websites van die bronnen. Elk protocol wordt regelmatig aangepast aan de ontwikkelingen op het gebied van normen. Elk protocol wordt gedateerd op de dag van hun publicatie en de datums worden aangepast aan de updates.
- Elk sectorprotocol wordt door de bevoegde ministers gevalideerd en onder de hele beroepsgroep verspreid. Ze staan op de website van de federaties van de betrokken sectoren. Elk sectorprotocol bevat een punt met uitleg over hoe de beroepsbeoefenaars erop toezien dat die regels dagelijks worden nageleefd. Het eerstelijnstoezicht gebeurt door de Covid-coördinator, de exploitant of de organisator van de activiteit, die daarvoor gebruik kunnen maken van een zelfcontrolesysteem (checklist). Daarnaast kan ook een tweedelijnscontrole worden georganiseerd, bijvoorbeeld door een beroep te doen op een extern certificatieorgaan of een externe preventiedienst uit de sector of de beroepsorganisaties. Problemen die in het kader van de naleving van de maatregelen aan het licht komen, worden verwerkt bij de voortdurende verbetering van de bestaande protocollen.
- Een lijst met de sectorprotocollen staat op info-coronavirus.be/nl/protocollen.

BELANGRIJK

In deze gids bedoelen we met ‘**mondmasker of elk ander alternatief in stof**’ het volgende: een masker zonder uitlaatventiel, uit stof of wegwerpmateriaal, dat nauw aansluit op het gelaat, en de neus, mond en kin bedekt, bestemd om besmettingen bij contact tussen personen te voorkomen. Zowel sjaals, bandana’s, halsdoeken, maskers met een uitlaatventiel als plastieken mondschermen voldoen niet aan deze definitie.

Richtlijnen voor de **klant**

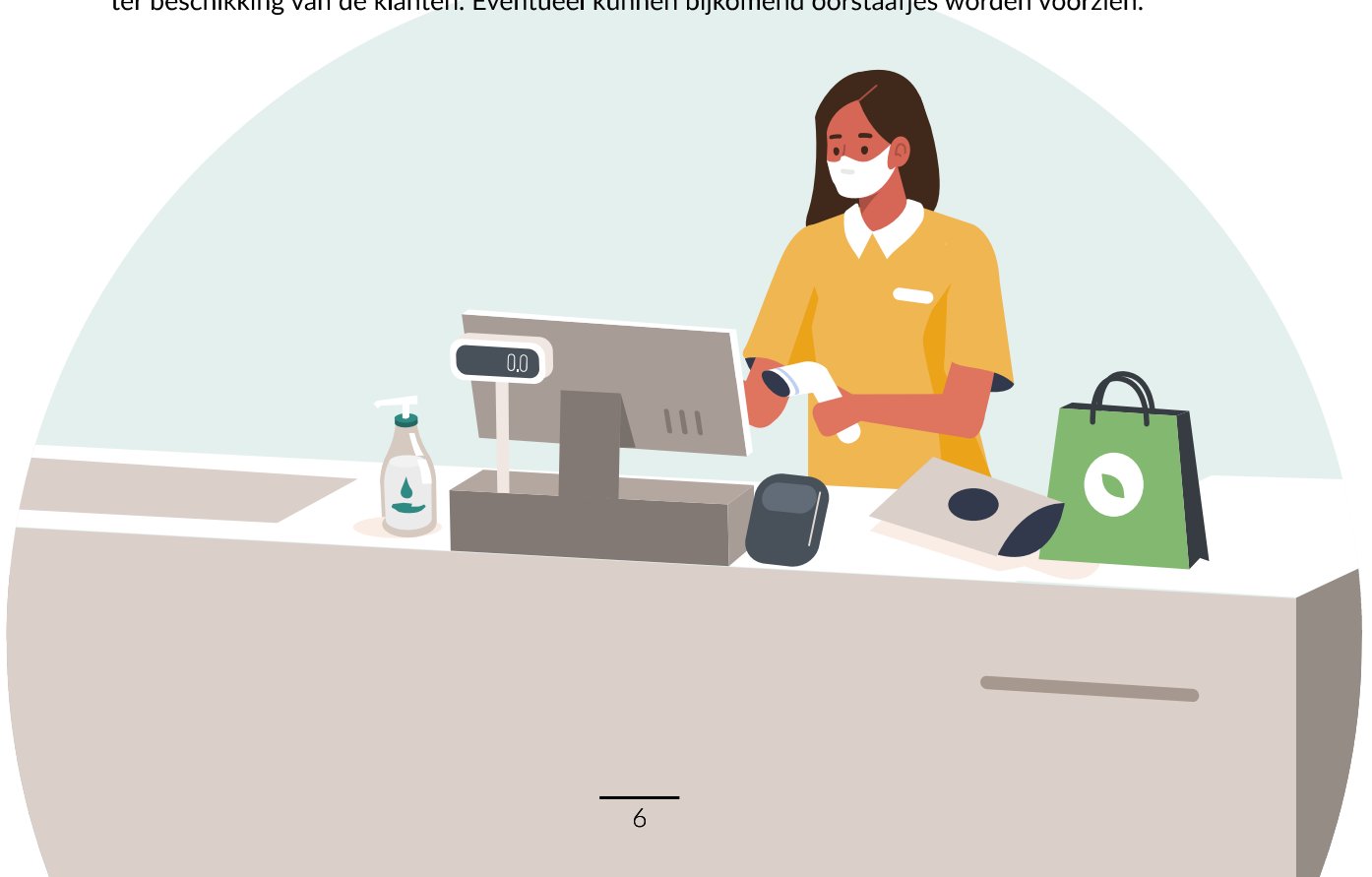

- **Kom niet** naar de winkel als u **ziektesympomen** vertoont.
- Volg deze **gouden** regels strikt op:
  - was uw handen
  - hou afstand
  - beperk nauwe contacten
  - doe uw activiteiten liefst buiten.
  - denk aan de kwetsbare mensen
- Volg de **instructies** van het personeel en de richtlijnen die geafficheerd zijn in de winkel.
- Hou **1,5 meter afstand** van andere klanten (die niet behoren tot uw gezin of uw groep) en winkelpersoneel.
- **Ontsmet uw handen** voor het betreden van een winkel, en raak alleen de producten aan die u nodig hebt.
- Klanten, met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar, moeten een **mondmasker** of een ander alternatief in stof dragen in de winkels, en winkelcentra. Wanneer een mondmasker dragen niet mogelijk is omwille van medische redenen, mag een gelaatsscherm worden gebruikt. De personen die onmogelijk een mondmasker, een alternatief in stof of een gelaatsscherm kunnen dragen omwille van een beperking, gestaafd door middel van een medisch attest, moeten niet voldoen aan deze verplichting.
- Op plaatsen waar **contactberoepen** worden uitgeoefend, zijn klanten, met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar, verplicht om een **mondmasker** of een ander alternatief in stof te dragen.
- **Betaal** zoveel mogelijk **elektronisch** of contactloos.
- Installeer de applicatie **Coronalert** op uw smartphone zodat u verwittigd wordt in geval van een risico op besmetting en u kan meehelpen bij de contact tracing van besmettingen.

Richtlijnen voor de detailhandelaar

Alle winkels, van welk type ook, moeten onderstaande richtlijnen volgen. De handelaars die deze niet respecteren, riskeren dat hun winkel gesloten wordt door de controlerende overheden.

- Maak **afspraken zichtbaar** buiten en in de vestiging, o.m. over het dragen van een mondk masker, het gebruik van de toiletten en het wassen van handen. Een model van affiche en een communicatiekit zijn beschikbaar op de website van de FOD Economie (bit.ly/GidsHandel).
- **Informeer** uw werknemers inclusief uitzendkrachten en stagiairs, en externen zoals klanten, cliënten, leveranciers, onderaannemers, freelancers, bezoekers en anderen die met de onderneming in contact komen, over de regels in uw onderneming. Doe dit bij elke wijziging van de maatregelen. Heel wat mensen zullen wellicht concrete vragen hebben: het is belangrijk om hen mee te delen tot wie ze zich kunnen richten via affiches, informatiepanelen, uw intranet of uw website.
- Zorg voor een **goede verluchting en ventilatie** van uw winkel. Laat daarom de **deuren** zoveel mogelijk **open** staan.
- Zorg voor de noodzakelijke **handhygiëne** voor het personeel en de klanten door geschikte handgel of ontsmettingsmiddelen te voorzien om handen te wassen. Stel die middelen ter beschikking aan de in- en uitgang en waar nodig in de vestiging (bv. pashokjes, ticketapparaat of betaalterminal).
- Iedereen (ook het personeel van de zaak), vanaf de leeftijd van 10 jaar, is verplicht om de mond en de neus te bedekken met een **masker** of elk ander alternatief in stof. Wanneer dit niet mogelijk is omwille van medische redenen, mag een gelaatsscherm worden gebruikt.
- Stimuleer **elektronisch betalen** met bankkaart of contactloos, en vermijd cash zoveel mogelijk.
- De **betaalterminal** moet regelmatig gereinigd en ontsmet worden. Stel ontsmettende handgels ter beschikking van de klanten. Eventueel kunnen bijkomend oorstaafjes worden voorzien.

Richtlijnen voor de winkelcentra

- **Informeer** uw werknemers inclusief uitzendkrachten en stagiairs, en externen zoals klanten, cliënten, leveranciers, onderaannemers, freelancers, bezoekers en anderen die met de onderneming in contact komen, over de regels in uw winkelcentrum. Doe dit bij elke wijziging van de maatregelen. Heel wat mensen zullen wellicht concrete vragen hebben: het is belangrijk om hen mee te delen tot wie ze zich kunnen richten via affiches, informatiepanelen, uw intranet of uw website.
- Maak **afspraken zichtbaar** buiten en in het winkelcentrum, o.m. over het dragen van het mondkapje, het gebruik van de toiletten en het wassen van handen. Een model van affiche en een communicatiekit zijn beschikbaar op de website van de FOD Economie (bit.ly/GidsHandel).
- Zorg voor de noodzakelijke **handhygiëne** voor het personeel en de klanten door middelen te voorzien om handen te wassen met geschikte handgel of ontsmettingsmiddelen. Stel die middelen ter beschikking aan de in- en uitgang en waar nodig in de vestiging.
- Zorg voor een **goede verluchting en ventilatie** van het winkelcentrum en elke aparte winkel. Laat daarom de **deuren** zoveel mogelijk **open** staan.
- Het winkelcentrum faciliteert het houden van **1,5 meter afstand** door markeringen op de vloer en/of signalisatie aan te brengen.
- Iedereen (ook het personeel van de zaak), vanaf de leeftijd van 10 jaar, is verplicht **om de mond en de neus te bedekken met een masker** of elk ander alternatief in stof. Wanneer dit niet mogelijk is omwille van medische redenen, mag een gelaatsscherm worden gebruikt.
- Geef indien mogelijk de nodige **instructies** aan de klanten van het winkelcentrum via affiches, schermen en/of geluidsinstallaties.
- De **richtlijnen** voor de detailhandelaar gelden eveneens voor de **individuele winkels** in een winkelcentrum.
- De **ruimtes om te eten en drinken** die zich in het winkelcentra bevinden, met inbegrip van hun terrassen, moeten het protocol toepassen dat geldt voor de **binnenruimtes** van horecazaken.

Richtlijnen voor de **contactberoepen**

Met '**contactberoepen**' wordt het volgende bedoeld: elke dienstverlening waarbij de afstand van 1,5 m niet kan worden gegarandeerd tussen de dienstverlener en de klant. Specifiek onder deze categorie vallen kappers, barbiers, massagesalons, schoonheidssalons, tatoeëerders, enzovoort.

- Maak **richtlijnen duidelijk zichtbaar**, zowel binnen als buiten de zaak. Een modelaffiche en een communicatiekit zijn beschikbaar op de website van de FOD Economie (bit.ly/GidsHandel).
- Vermeld ook op een affiche in uw zaak en op uw website (als u er één hebt) de gegevens van een persoon in de onderneming die is aangeduid als **contactpersoon**, zodat klanten en personeelsleden een eventuele COVID-19-besmetting kunnen melden met het oog op een vlotte contact tracing.
- **Informeer** uw werknemers inclusief uitzendkrachten en stagiairs, en externen zoals klanten, cliënten, leveranciers, onderaannemers, freelancers, bezoekers en anderen die met de onderneming in contact komen, over de regels in uw zaak. Doe dit bij elke wijziging van de maatregelen. Heel wat mensen hebben wellicht concrete vragen: het is belangrijk om hun mee te delen tot wie ze zich kunnen richten, aan de hand van informatiepanelen, uw intranet of uw website.
- Om grote drukte te vermijden, is het aangeraden **op afspraak te werken, voor een duurtijd die niet langer is dan strikt noodzakelijk**. Richt uw wachtzaal zo in dat er voldoende afstand tussen de klanten gegarandeerd kan worden.
- Na elke klant is het aangewezen de **werkpost en de werkinstrumenten** waarmee de klant in contact kwam te **ontsmetten**.
- De toepassing van social distancing, in het bijzonder het behoud van een **afstand van 1,5 m** tussen elke persoon, moet steeds gerespecteerd worden, behalve tussen de klant en de dienstverlener of diens medewerker, voor zover strikt noodzakelijk voor de verrichting van de prestatie.
- De **verplaatsingen van de klanten** binnen de zaak worden zo georganiseerd om elk contact in alle omstandigheden tot een minimum te beperken.
- De ruimte moet voldoende **verlucht en geventileerd** worden, minimum door het openen van ramen en deuren, zelfs bij slecht weer. Indien de ruimte uitgerust is met een CO₂-meter die de reële CO₂-concentratie continu en in real time meet, dan mogen ramen en deuren gesloten blijven. Als de CO₂-concentratie te hoog is, d.w.z. meer dan 900 ppm, dan moet er voor een betere ventilatie verluchting van de ruimte gezorgd worden zodat **de concentratie onder de 900 ppm** zakt.
- Het dragen van een **mondmasker** is verplicht voor de **dienstverlener** en de **klant**, met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar, in de inrichtingen en plaatsen waar contactberoepen worden uitgeoefend, waarbij de dienstverlener en de klant direct fysiek contact hebben of waarbij de afstand van 1,5 meter niet kan worden gegarandeerd tussen de dienstverlener en de klant voor een duur van minstens 15 minuten.

- Indien het dragen van een mondmasker om **medische redenen** onmogelijk is, mogen klanten een gezichtsscherm (faceshield) dragen. Personen die wegens een handicap dat door een medisch attest wordt bewezen, geen mondmasker, geen ander alternatief in stof of geen gezichtsscherm kunnen dragen, zijn niet gehouden door die verplichting.
- De **dienstverlener en zijn werknemers** moeten een **chirurgisch masker** dragen.
- Een klant mag het **mondmasker enkel afnemen** voor een behandeling aan het gelaat en enkel gedurende de tijd die strikt noodzakelijk is voor die behandeling.
- Middelen voor de noodzakelijke **handhygiëne** worden ter beschikking gesteld aan de ingang van en op verschillende plaatsen binnen de zaak.
- Het personeel **wast de handen** vóór de behandeling van een nieuwe klant.
- Stimuleer **elektronisch betalen** met bankkaart of **contactloos**, en vermijd zoveel mogelijk cashbetalingen.
- De **betaalterminal** moet regelmatig gereinigd en ontsmet worden. Stel ontsmettende handgels ter beschikking van de klanten. Eventueel kunnen bijkomend oorstaafjes worden voorzien.
- **Verkoopacties in de openbare ruimte** en uitstallingen, vlaggen of andere attributen buiten de handelszaken zijn toegelaten, volgens de richtlijnen bepaald door de lokale autoriteiten en mits respect voor regels van social distancing tussen personen of groepen personen.
- **Dienstverlening aan huis** is toegelaten en gebeurt volgens het toepasselijk sectorieel protocol. Het dragen van een mondmasker is verplicht voor de dienstverlener en de klant. Zorg voor een goede verluchting van de ruimte waar de activiteit plaatsvindt.
- **Duobehandelingen** moeten plaatsvinden mits respect voor de social distancing tussen de professionals, zoals beschreven in '[Generieke gids om de verspreiding van COVID-19 op het werk tegen te gaan](#)'. Onder duobehandeling wordt verstaan dat twee beroepsbeoefenaars zich tegelijk met dezelfde klant bezighouden. Ook is het niet verboden dat een beroepsbeoefenaar voor meerdere personen tegelijk zorgt, zolang aan alle bovengenoemde voorwaarden wordt voldaan.

Richtlijnen in andere **sectoren** zonder **lichamelijk contact**

- Hou **1,5 meter afstand**. Werk waar mogelijk met vloermarkeringen.
- Zorg voor een **goede verluchting en ventilatie** van uw winkel. Laat daarom de **deuren** zoveel mogelijk **open** staan.
- **Informeer** uw werknemers inclusief uitzendkrachten en stagiairs, en externen zoals klanten, cliënten, leveranciers, onderaannemers, freelancers, bezoekers en anderen die met de onderneming in contact komen, over de regels in uw onderneming. Doe dit bij elke wijziging van de maatregelen. Heel wat mensen zullen wellicht concrete vragen hebben: het is belangrijk om hen mee te delen tot wie ze zich kunnen richten via affiches, informatiepanelen, uw intranet of uw website.
- Het is verplicht **de mond en neus te bedekken met een mondmasker** in de onderneming of vereniging in de voor het publiek toegankelijke ruimtes voor iedereen (ook het personeel in de zaak), met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar. Wanneer dit niet mogelijk is omwille van medische redenen, mag een gelaatsscherm worden gebruikt.
- Zorg voor de noodzakelijke **handhygiëne** voor het personeel en de klanten door middelen te voorzien om handen te wassen en ontsmetten met geschikte handgel of ontsmettingsmiddelen. Stel die middelen ter beschikking aan de in- en uitgang en waar nodig in de vestiging, bv. bij het ondertekenen van documenten.

Richtlijnen voor de **indoor** **ontspannings- en vrijetijdsactiviteiten**

Opgepast: in inrichtingen die behoren tot de culturele, feestelijke, sportieve, recreatieve en evenementensector wordt het Covid Safe Ticket als toegangsvoorwaarde gebruikt.

In de inrichtingen die behoren tot de culturele, feestelijke, sportieve, recreatieve en evenementensector dienen de volgende minimale regels te worden nageleefd, onverminderd de toepasselijke protocollen:

- De uitbater of organisator **informeert** de bezoekers, personeelsleden en derden duidelijk zichtbaar over de geldende preventiemaatregelen.
- Het is verplicht **de mond en neus te bedekken met een mondmasker** in de onderneming of vereniging in de voor het publiek toegankelijke ruimtes voor iedereen (ook het personeel in de zaak), met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar. In het algemeen mag het mondmasker af en toe worden afgedaan om te eten of te drinken of wanneer de aard van de activiteit het onmogelijk maakt het te dragen. Ook als het Covid Safe Ticket wordt toegepast, is de klant verplicht een mondmasker te dragen.
- Indien de regels van de social distancing niet kunnen worden nageleefd wegens de **aard van de uitgeoefende activiteit** worden daarenboven ook andere persoonlijke beschermingsmiddelen sterk aanbevolen.
- De **openbare ruimten**, met inbegrip van de terrassen in de openbare ruimte, worden georganiseerd overeenkomstig de voorschriften bepaald door de lokale overheden.
- De uitbater of organisator stelt middelen voor de noodzakelijke **handhygiëne** ter beschikking van het personeel en de bezoekers.
- De uitbater of organisator neemt de gepaste hygiënemaatregelen om de inrichting en het gebruikte materiaal regelmatig te **desinfecteren**.
- De uitbater of organisator zorgt voor een **goede verluchting/ventilatie** van de lokalen.
- In de besloten gemeenschappelijke ruimten van de inrichtingen behorende tot de sportieve sector, met inbegrip van de **fitnesscentra**, de inrichtingen behorende tot de **evenementensector**, met inbegrip van de **discotheken en dancings**, en van de infrastructuur waar een **massa-evenement** plaatsvindt, is het gebruik van een luchtkwaliteitsmeter (CO₂-meter) verplicht. Deze meter dient op een voor de bezoeker duidelijk zichtbare plaats te worden geïnstalleerd, tenzij er in een publiek toegankelijk alternatief weergavesysteem in realtime wordt voorzien. Er dient minstens één meter aanwezig te zijn in elke afzonderlijke ruimte waar eten en dranken worden bereid en geserveerd, waar wordt gerookt, waar wordt gesport, waar het evenement plaatsvindt, waar wachtrijen staan, alsook in de kleedkamers. Deze meter dient te worden geïnstalleerd op een centrale plaats, en niet naast een deur, raam of ventilatiesysteem.
- **De luchtkwaliteitsrichtnorm is 900 ppm CO₂**. Wanneer de waarde van 900 ppm overschreden wordt, dient de uitbater te beschikken over een **actieplan** op basis van een **risicoanalyse** om compenserende maatregelen te verzekeren voor ventilatie en/of luchtdesinfectie en/of luchtfiltratie, die een luchtkwaliteit verzekeren die evenwaardig is aan de luchtkwaliteitsnorm van 900 ppm.
- Wanneer de waarde van **1.200 ppm overschreden** wordt, is het aanbevolen dat de uitbater bovendien voorziet in een erkend systeem voor deze luchtdesinfectie en/of luchtfiltratie dat een luchtkwaliteit verzekert die evenwaardig is aan de luchtkwaliteitsnorm van 900 ppm.
- De **discotheken en dancings** zijn open, op voorwaarde dat de toegang georganiseerd wordt met naleving van de modaliteiten van het samenwerkingsakkoord van 14 juli 2021.

Richtlijnen voor de organisatie van **ambulante handel** en **kermissen**

Deze richtlijnen gelden voor de ambulante handel, **markten, braderieën, brocantes, rommelmarkten en kermissen** inbegrepen.

Als **ambulante activiteit** wordt beschouwd elke verkoop, tekoopaanbieding of uitstalling met het oog op de verkoop aan de consument van producten en bijkomstig van diensten die op deze producten betrekking hebben, door een handelaar buiten de vestigingen vermeld in zijn inschrijving in de Kruispuntbank van Ondernemingen of door een persoon die niet over een dergelijke vestiging beschikt.

Als **markt** wordt beschouwd een manifestatie ingericht of voorafgaand toegelaten door de gemeente, om op vastgestelde plaatsen en tijdstippen, personen samen te brengen die er producten of diensten verkopen.

Als **kermis** wordt beschouwd een manifestatie ingericht of voorafgaand toegelaten door de gemeente om, op vastgestelde plaatsen en tijdstippen, de uitbaters van kermisattracties of van vestigingen van kermisgastronomie, die er producten of diensten aan de consument verkopen, samen te brengen.

Deze richtlijnen doen geen afbreuk aan de bevoegdheden van de lokale autoriteiten om overeenkomstig de wet van 25 juni 1993 betreffende de uitoefening en de organisatie van ambulante en kermisactiviteiten de ambulante activiteiten te reglementeren.

Algemene richtlijnen voor de **ambulante handel**

- Markten, braderieën, brocantes, rommelmarkten en kermissen moeten vooraf worden **goedgekeurd door het gemeentebestuur**.
- **Foodtrucks** mogen maaltijden en dranken aanbieden onder de vorm van afhaalmaaltijden en deze mogen ter plekke geconsumeerd worden mits het respecteren van het protocol voor de horecasector.
- Zorg voor de noodzakelijke **handhygiëne** door middelen te voorzien om handen te ontsmetten met geschikte handgel of ontsmettingsmiddelen. Installeer deze op een manier dat ze bereikbaar zijn voor de verkoper en de klant. Zie erop toe dat iedere klant de handen ontsmet.
- Breng de **preventiemaatregelen** die gelden voor de ambulante handelszaak duidelijk zichtbaar aan.
- Stimuleer **elektronisch betalen** met bankkaart of **contactloos**, en vermijd cash zoveel mogelijk.
- De **betaalterminal** moet regelmatig gereinigd en ontsmet worden. Stel ontsmettende handgels ter beschikking van de klanten. Eventueel kunnen bijkomend oorstaafjes worden voorzien.

Bijkomende richtlijnen voor de **markten** en **kermissen**

- **Kerstmarkten** en **winterdorpen** worden beschouwd als een evenement. Dit betekent dat wanneer er meer dan 50 personen binnen of meer dan 100 personen buiten aanwezig zijn, het gebruik van het Covid Safe Ticket en mondkemper verplicht is.
- De bevoegde gemeentelijke overheid breng de preventiemaatregelen die gelden voor de markt of kermis duidelijk **zichtbaar** aan in de perimete van de markt of kermis.
- De geldende regels met betrekking tot de sanitaire maatregelen (o.a. desinfecteren van de handen voor de attractie) en de social distancing worden door middel van **affiches op elke stand of attractie** in herinnering gebracht.
- Het wordt sterk aanbevolen aan eenieder, met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar, om de mond en de neus te bedekken met een **mondmasker** of elk ander alternatief in stof **wanneer het onmogelijk is om de regels van social distancing na te leven**. Wanneer dit niet mogelijk is omwille van medische redenen, mag een gelaatsscherm worden gebruikt.
- Wanneer een markt, jaarmarkt, braderij, brocante- of rommelmarkt, of kermis een bezoekersaantal van **meer dan 5000 bezoekers** op eenzelfde moment ontvangt, is het nodig om een **circulatieplan** te ontwikkelen **met eenrichtingsverkeer**, met aparte in- en uitgangen tot de markt of kermis
- Er moeten middelen voor de noodzakelijke **handhygiëne** ter beschikking worden gesteld aan elk kraam.
- **Stel markt- of kermiskramen op voldoende afstand** van elkaar op, en zorg voor een voldoende breed doorlooppad.
- **Reinig en ontsmet** na elk contact met bezoekers de onderdelen van kermisattracties die in contact komen met bezoekers.
- In verband met het **consumeren van voeding en drank** op de markt of de kermis zijn de aanbevelingen in de *Gids voor de horeca* van toepassing.
- De algemene richtlijnen voor de ambulante handel gelden eveneens voor de **individuele marktkramer** op de markt.

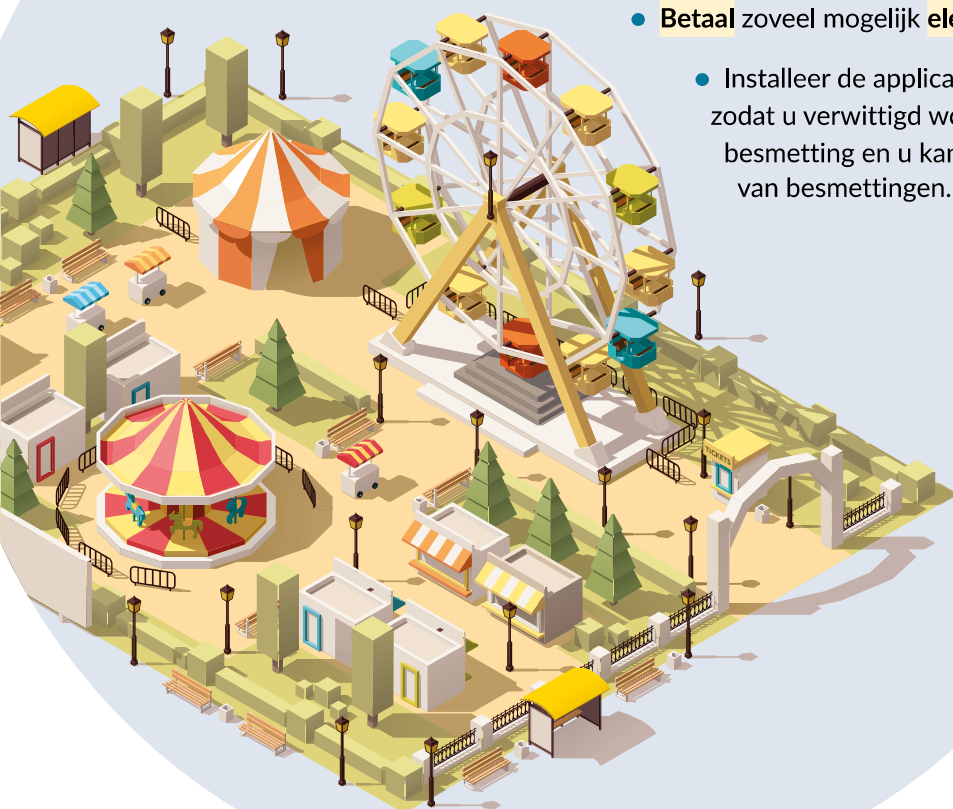

Richtlijnen voor **pretparken**

Voor de **eet- en drankgelegenheden** in een **pretpark** zijn de aanbevelingen in de *Gids voor de horeca* van toepassing.

Richtlijnen voor de **bezoekers**

- Regionale regelgeving legt het gebruik van het **Covid Safe Ticket** vast.
- Kom niet naar het pretpark als u **ziektesympomen** vertoont.
- Volg de **instructies** van het personeel en de richtlijnen die geafficheerd zijn in het pretpark op.
- De regels over social distancing zijn **niet van toepassing op spelende kinderen jonger dan 10 jaar**.
- De volwassenen die de kinderen begeleiden respecteren de regels van social distancing, in het bijzonder het behoud van een afstand van 1,5 meter tussen elke persoon. Hou **1,5 meter afstand** van andere personen die niet tot uw groep behoren en volg de aanwijzingen (zoals het te volgen loopcircuit).
- Zorg voor een goede **handhygiëne**, en raak alleen de producten aan die u nodig hebt.
- **Hoest of nies in uw elleboog of in een papieren zakdoek** die u onmiddellijk nadien weggooit in een vuilnisbak met een deksel (bv. aan de toiletten).
- Het is verplicht voor eenieder, met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar, om de mond en de neus te bedekken met een **mondmasker** of elk ander alternatief in stof. Wanneer dit niet mogelijk is omwille van medische redenen, mogen bezoekers een gelaatsscherm gebruiken. De personen die onmogelijk een mondmasker, een alternatief in stof of een gelaatsscherm kunnen dragen omwille van een beperking, gestaafd door middel van een medisch attest, moeten niet voldoen aan deze verplichting.
- **Betaal** zoveel mogelijk **elektronisch of contactloos**.
  - Installeer de applicatie **Coronalert** op uw smartphone zodat u verwittigd wordt in geval van een risico op besmetting en u kan meehelpen bij de contact tracing van besmettingen.

Richtlijnen voor de **pretparken**

- Het **Covid Safe Ticket** moet als toegangsvoorwaarde worden gebruikt.
- Voor de opening zorgt u voor een complete **reiniging en ontsmetting** van de materialen en ruimtes die gebruikt worden door het personeel en de bezoekers.
- Maak **afspraken zichtbaar** buiten en in de vestiging. Afficheer de regels bij de ingang van de pretpark en herhaal dit binnen zoveel mogelijk.
- **Informeer** uw werknemers inclusief uitzendkrachten en stagiairs, en externen zoals klanten, cliënten, leveranciers, onderaannemers, freelancers, bezoekers, ouders en anderen die met de onderneming in contact komen, over de regels in uw onderneming. Doe dit bij elke wijziging van de maatregelen. Heel wat mensen zullen wellicht concrete vragen hebben: het is belangrijk om hen mee te delen tot wie ze zich kunnen richten via informatiepanelen, uw intranet of uw website.
- Zorg voor een goede **ventilatie** in alle ruimtes. Laat daarom de **deuren** zoveel mogelijk **open** staan.
- Het dragen van een **mondmasker** of een alternatief in stof is verplicht voor alle bezoekers, met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar. Wanneer dit niet mogelijk is omwille van medische redenen, mag een gelaatsscherm worden gebruikt. De personen die onmogelijk een mondmasker, een alternatief in stof of een gelaatsscherm kunnen dragen omwille van een beperking, gestaafd door middel van een medisch attest, moeten niet voldoen aan deze verplichting. Ook als het Covid Safe Ticket wordt toegepast, is de bezoeker verplicht een mondmasker te dragen.
- Geef indien mogelijk de nodige **instructies** aan de bezoekers van het pretpark via **schermen** en/of **geluidsinstallaties**.
- Voorzie interne richtlijnen voor de **EHBO-posten**. Het dragen van een mondmasker of ander alternatief in stof is verplicht voor het personeel in de EHBO-posten.
- Zorg voor de noodzakelijke **handhygiëne** voor het personeel en de bezoekers door middelen te voorzien om handen te wassen en te ontsmetten met geschikte handgel of ontsmettingsmiddelen. Stel die middelen ter beschikking aan de in- en uitgang en waar nodig in de vestiging (bv. attracties, toiletten of betaalterminal).
- Voorzie in de **toiletten** uitsluitend papieren handdoeken of papier en afsluitbare vuilnisbakken. Het sanitair moet veelvuldig gereinigd en ontsmet worden.
- **Reinig en ontsmet** na elk contact met bezoekers de **onderdelen van attracties** die in contact komen met bezoekers.
- **Ontmoetingsmomenten** met live-acteurs kunnen plaatsvinden in een aangepast kader en voor zover de afstand van 1,5 meter kan worden gevrijwaard met de bezoekers.
- **Indoorvoorstellingen** kunnen plaatsvinden mits respect van de toepasselijke protocollen.
- De richtlijnen voor de detailhandelaar gelden eveneens voor de **individuele winkels** in een pretpark.
- De richtlijnen voor de **binnenspeeltuinen** gelden eveneens voor een binnenspeeltuin in een pretpark.
- Stimuleer **elektronisch betalen** met bankkaart of **contactloos**, en vermijd cash zoveel mogelijk.
- De **betaalterminal** moet regelmatig gereinigd en ontsmet worden. Stel ontsmettende handgels ter beschikking van de klanten. Eventueel kunnen bijkomend oorstaafjes worden voorzien.

Richtlijnen voor de organisatie van handelsbeurzen

Deze richtlijnen gelden voor de professionele organisatie van handelsbeurzen, salons inbegrepen, ongeacht of deze worden georganiseerd voor particulieren als voor professionelen. Als handelsbeurs wordt beschouwd een tentoonstelling van goederen of diensten.

Deze richtlijnen gelden enkel voor de organisatie van handelsbeurzen in vaste beursgebouwen.

Ze doen geen afbreuk aan de bevoegdheden van de lokale autoriteiten om een uitbatingvergunning te vereisen voor de uitbating van een beursgebouw en hiervoor de vergunningsvereisten vast te stellen.

Richtlijnen voor de bezoekers

- Regionale regelgeving kan het gebruik van een **Covid Safe Ticket** vastleggen.
- Reserveer of koop je ticket op voorhand via het **registratie/ ticketplatform** van de beurs.
- Kom niet naar de beurs als je **ziektesymptomen** vertoont.
- Kom niet eerder dan **30 minuten voor aanvang** van de beurs.
- Volg de **instructies** van het personeel en de richtlijnen die geafficheerd zijn in de beurshal op.
- Zorg voor een goede **handhygiëne**, en raak alleen de producten aan die je nodig hebt.
- **Hoest of nies in je elleboog of in een papieren zakdoek** die je onmiddellijk nadien weggooit in een vuilnisbak met een deksel (bv. aan de toiletten).
- Het is verplicht **de mond en neus te bedekken met een mondmasker** in de voor het publiek toegankelijke ruimtes voor iedereen, met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar. Wanneer dit niet mogelijk is omwille van medische redenen, mag een gelaatsscherm worden gebruikt. Ook als het Covid Safe Ticket wordt toegepast, is de bezoeker verplicht een mondmasker te dragen.
- **Betaal** zoveel mogelijk **elektronisch of contactloos**.
- Installeer de applicatie **Coronalert** op uw smartphone zodat u verwittigd wordt in geval van een risico op besmetting en u kan meehelpen bij de contact tracing van besmettingen.

Richtlijnen voor de organisator

- Regionale regelgeving kan het gebruik van een **Covid Safe Ticket** vastleggen.
- Zorg voor de opening van de beurs en na elke beursdag voor een complete **reiniging en ontsmetting** van de materialen en ruimtes die gebruikt worden door het personeel en de bezoekers.
- Maak **afspraken zichtbaar** buiten en in de beursgebouwen. Afficheer de regels bij de ingang van de beurs en iedere beurshal en herhaal ze zoveel mogelijk.
- **Informeer** uw werknemers inclusief uitzendkrachten en stagiairs, en externen zoals klanten, cliënten, leveranciers, onderaannemers, freelancers, bezoekers en anderen die met de onderneming in contact komen, over de regels in uw onderneming. Doe dit bij elke wijziging van de maatregelen. Heel wat mensen zullen wellicht concrete vragen hebben: het is belangrijk hen mee te delen tot wie ze zich kunnen richten via informatiepanelen, uw intranet of uw website.
- Er wordt een **contactpersoon** aangeduid en gecommuniceerd zodat de bezoekers van de handelsbeurs een mogelijke besmetting met het coronavirus COVID-19 kunnen melden met het oog op het vergemakkelijken van de contactopsporing.
- Het dragen van een **mondmasker** of een alternatief in stof **om de mond en neus te bedekken**, is verplicht voor alle personeel en alle bezoekers, met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar. Wanneer dit niet mogelijk is omwille van medische redenen, mag een gelaatsscherm worden gebruikt. De personen die onmogelijk een mondmasker, een alternatief in stof of een gelaatsscherm kunnen dragen omwille van een beperking, gestaafd door middel van een medisch attest, moeten niet voldoen aan deze verplichting. Ook als het Covid Safe Ticket wordt toegepast, is de bezoeker vanaf de leeftijd van 10 jaar verplicht een mondmasker te dragen.

- In de besloten gemeenschappelijke ruimten van de inrichtingen behorende tot de eventensector is het gebruik van een **luchtkwaliteitsmeter** (CO₂-meter) verplicht. Deze meter dient op een voor de bezoeker duidelijk zichtbare plaats te worden geïnstalleerd, tenzij er in een publiek toegankelijk alternatief weergavesysteem in realtime wordt voorzien. Er dient minstens één meter aanwezig te zijn in elke afzonderlijke ruimte waar eten en dranken worden bereid en geserveerd, waar wordt gerookt, waar het evenement plaatsvindt, waar wachtrijen staan, alsook in de kleedkamers. Deze meter dient te worden geïnstalleerd op een centrale plaats, en niet naast een deur, raam of ventilatiesysteem.

- **De luchtkwaliteitsrichtnorm is 900 ppm CO₂**. Wanneer de waarde van 900 ppm overschreden wordt, dient de uitbater te beschikken over een **actieplan** op basis van een **risicoanalyse** om compenserende maatregelen te verzekeren voor ventilatie en/of luchtdesinfectie en/of luchtfiltratie, die een luchtkwaliteit verzekeren die evenwaardig is aan de luchtkwaliteitsnorm van 900 ppm. Wanneer de waarde van **1200 ppm overschreden** wordt, is het aanbevolen dat de uitbater bovendien voorziet in een erkend systeem voor deze luchtdesinfectie en/of luchtfiltratie dat een luchtkwaliteit verzekert die evenwaardig is aan de luchtkwaliteitsnorm van 900 ppm.

- Het verkopen, aanbieden en nuttigen ter plaatse van **drank en voeding** is toegelaten, ook aan de stands van de exposanten, volgens de regels die specifiek gelden voor evenementen uit het protocol van de horecasector.

- Voorzie in een **digitale verkoop van tickets**.

- Voorzie **gescheiden in- en uitgangen** zodat er zo weinig mogelijk interactie is tussen aankomende en vertrekkende bezoekers. Voorzie indien mogelijk **meerdere ingangen** zodat de aankomende bezoekersflow wordt gespreid.

- Bij niet-automatische deuren laat u de **deuren** zoveel mogelijk **open** staan. In de overige gevallen: zoveel mogelijk elleboog-klinken gebruiken.
- Er wordt bij voorkeur een beheerde **vestiaire** voorzien, met medewerkers die handschoenen en een mondmasker dragen.
- Zorg voor een goede **ventilatie** in alle ruimtes.
- Vermijd het gebruik van **liften** of beperk het aantal personen dat gelijktijdig gebruik maakt van de lift.
- Geef indien mogelijk de nodige **instructies** aan de bezoekers van de beurs via **schermen en/of geluidsinstallaties**.
- Voorzie interne richtlijnen voor de **EHBO-posten**. Het dragen van een mondmasker of ander alternatief in stof is verplicht voor het personeel in de EHBO-post.
- Zorg voor de noodzakelijke **handhygiëne** voor het personeel en de bezoekers door middelen te voorzien om handen te wassen en te ontsmetten met geschikte handgel of ontsmettingsmiddelen. Stel die middelen ter beschikking aan de in- en uitgang en waar nodig in het gebouw (bv. beursstand, toiletten, vestiaire of betaalterminal).
- Voorzie in de **toiletten** uitsluitend papieren handdoeken of papier, en afsluitbare vuilnisbakken. Het sanitair moet veelvuldig gereinigd en ontsmet worden.
- Stel **beursstanden** op voldoende afstand van elkaar op, en zorg voor een voldoende breed doorlooppad.
- Vermijd zoveel mogelijk het uitwisselen van **documenten, informatiefolders of visitekaartjes**. Gebruik de beschikbare digitale alternatieven van de organisator (zoals bijvoorbeeld scanning van de bezoekersbadges).
- **Reinig tafels, stoelen en ander meubilair** grondig na iedere bezoeker of gebruik.
- **Seminarie- of conferentieruimtes** mogen gebruikt worden volgens de regels van het protocol voor evenementen.
- Stimuleer **elektronisch betalen** met bankkaart of **contactloos**, en vermijd cash zoveel mogelijk.
- De **betaalterminal** moet regelmatig gereinigd en ontsmet worden. Stel ontsmettende handgels ter beschikking van de klanten. Eventueel kunnen bijkomend oorstaafjes worden voorzien.

Richtlijnen voor **wellnesscentra**

Voor de **eet- en drankgelegenheden** in een **wellnesscentrum** zijn de aanbevelingen in de *Gids voor de horeca* van toepassing.

- Voor de opening zorgt u voor een complete **reiniging en ontsmetting** van de materialen en ruimtes die gebruikt worden door het personeel en de bezoekers.
- Maak **afspraken zichtbaar** buiten en in de vestiging, o.m. over het gebruik van de toiletten en het wassen van handen. Afficheer de regels bij de ingang van de vestiging en herhaal dit binnen zoveel mogelijk. Een model van affiche en een communicatiekit zijn beschikbaar op de website van de FOD Economie (bit.ly/GidsHandel).
- **Informeer** uw werknemers inclusief uitzendkrachten en stagiairs, en externen zoals klanten, cliënten, leveranciers, onderaannemers, freelancers, bezoekers en anderen die met de onderneming in contact komen, over de regels in uw onderneming. Doe dit bij elke wijziging van de maatregelen. Heel wat mensen zullen wellicht concrete vragen hebben: het is belangrijk om hen mee te delen tot wie ze zich kunnen richten via informatiepanelen, uw intranet of uw website.
- Besteed aandacht aan de **inrichting van uw parking**, bv. met spreiding van het aantal parkeerplaatsen en plaatsen voor fietsen, zodat een veilige afstand gegarandeerd wordt.
- Het dragen van een **mondmasker** of alternatief in stof is **verplicht** in de openbare ruimten van het etablissement (met name bij de receptie, in de kleedkamers, enz.). In het algemeen mag het mondmasker worden afgedaan om te eten of te drinken of wanneer de aard van de activiteit het onmogelijk maakt het te dragen (bv. in sauna's). Voor een volledig overzicht van de richtlijnen voor het dragen van een mondmasker wordt verwezen naar het protocol dat op de sector van toepassing is.
- De **in- en uitstroom van bezoekers moet worden beheerst** en het bezoek moet zoveel mogelijk worden gespreid.
- Zorg voor een goede verluchting en aangepaste **verluchting en ventilatie** in alle ruimtes. Laat daarom de **deuren** zoveel mogelijk **open** staan.
- **Jassen en accessoires worden niet aangenomen** door het personeel. De gasten moeten jassen en andere zelf weghangen op de voorziene plaats.
- Bezoekers hebben toegang tot de **gemeenschappelijke ruimtes** (zoals vestiaires of douches) voor zover het bewaren van de afstand van 1,5 meter wordt gegarandeerd.
- Geef indien mogelijk de nodige **instructies** aan de bezoekers van de wellness via **schermen en/of geluidsinstallaties**.
- Zorg voor de noodzakelijke **handhygiëne** voor het personeel en de bezoekers door middelen te voorzien om handen te ontsmetten met geschikte handgel of ontsmettingsmiddelen. Stel die middelen ter beschikking aan de in- en uitgang en waar nodig in de vestiging (bv. toiletten of betaalterminal).
- Voorzie in de **toiletten** van de wellness uitsluitend papieren handdoeken of papier en afsluitbare vuilnisbakken. Het sanitair moet veelvuldig gereinigd en ontsmet worden.
- Wat betreft de dienstverlening in de wellness die een **lichamelijk contact** inhoudt (bv. massage) zijn de richtlijnen voor de contactberoepen van toepassing, inclusief de verplichting tot het dragen van mondmasker of een alternatief in stof voor klanten en personeel.
- Stimuleer **elektronisch betalen** met bankkaart of **contactloos**, en vermijd cash zoveel mogelijk.
- De **betaalterminal** moet regelmatig gereinigd en ontsmet worden. Stel ontsmettende handgels ter beschikking van de klanten. Eventueel kunnen bijkomend oorstaafjes worden voorzien.

Richtlijnen voor **binnenspeeltuinen**

Voor de **eet- en drankgelegenheden** in een **binnenspeeltuin** zijn de aanbevelingen in de *Gids voor de horeca* van toepassing.

Richtlijnen voor de **bezoekers**

- Kom niet naar de binnenspeeltuin als u **ziektesympptomen** vertoont.
- Volg de **instructies** van het personeel en de richtlijnen die geafficheerd zijn in de binnenspeeltuin op.
- De regels van social distancing zijn niet van toepassing op spelende kinderen **jonger dan 10 jaar**.
- **Was uw handen** bij het betreden van de zaak, en raak alleen de producten aan die u nodig hebt.
- **Hoest of nies in uw elleboog of in een papieren zakdoek** die u onmiddellijk nadien weggooit in een vuilnisbak met een deksel (bv. aan de toiletten).
- Het dragen van een **mondmasker** of een alternatief in stof is **verplicht** voor alle bezoekers, met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar. Wanneer dit niet mogelijk is omwille van medische redenen, mag een gelaatsscherm worden gebruikt. De personen die onmogelijk een mondmasker, een alternatief in stof of een gelaatsscherm kunnen dragen omwille van een beperking, gestaafd door middel van een medisch attest, moeten niet voldoen aan deze verplichting.
- **Betaal** zoveel mogelijk **elektronisch** of **contactloos**.
- Installeer de applicatie **Coronalert** op uw smartphone zodat u verwittigd wordt in geval van een risico op besmetting en u kan meehelpen bij de contact tracing van besmettingen.

Richtlijnen voor de **binnenspeeltuinen**

- Voor de opening zorgt u voor een complete **reiniging en ontsmetting** van de materialen en ruimtes die gebruikt worden door het personeel en de bezoekers.
- Maak **afspraken zichtbaar** buiten en in de vestiging, o.m. over het gebruik van de toiletten en het wassen van handen. Afficheer de regels bij de ingang van de binnenspeeltuin en herhaal dit binnen zoveel mogelijk. Een model van affiche en een communicatiekit zijn beschikbaar op de website van de FOD Economie (bit.ly/GidsHandel).
- **Informeer** uw werknemers inclusief uitzendkrachten en stagiairs, en externen zoals klanten, cliënten, leveranciers, onderaannemers, freelancers, bezoekers, ouders en anderen die met de onderneming in contact komen, over de regels in uw onderneming. Doe dit bij elke wijziging van de maatregelen.
Heel wat mensen zullen wellicht concrete vragen hebben: het is belangrijk om hen mee te delen tot wie ze zich kunnen richten via informatiepanelen, uw intranet of uw website.
- Het dragen van een **mondmasker** of een alternatief in stof is **verplicht** voor alle bezoekers, met uitzondering van kinderen jonger dan 10 jaar.
- Wanneer een mondmasker dragen niet mogelijk is omwille van medische redenen, mag een gelaatsscherm worden gebruikt. De personen die onmogelijk een mondmasker, een alternatief in stof of een gelaatsscherm kunnen dragen omwille van een beperking, gestaafd door middel van een medisch attest, moeten niet voldoen aan deze verplichting.
- Besteed aandacht aan de **inrichting van uw parking**, bv. met spreiding van het aantal parkeerplaatsen en plaatsen voor fietsen, zodat een veilige afstand gegarandeerd wordt.
- De **in- en uitstroom van bezoekers** moet worden beheerst en het bezoek moet zoveel mogelijk worden gespreid.
- Zorg voor een goede verluchting en aangepaste **verluchting en ventilatie** in alle ruimtes. Laat daarom de **deuren** zoveel mogelijk **open** staan.
- Geef indien mogelijk de nodige **instructies** aan de bezoekers van de binnenspeeltuin via **schermen en/of geluidsinstallaties**.
- Zorg voor de noodzakelijke **handhygiëne** voor het personeel en de bezoekers door middelen te voorzien om handen te wassen en te ontsmetten met geschikte handgel of ontsmettingsmiddelen. Stel die middelen ter beschikking aan de in- en uitgang en waar nodig in de vestiging (bv. speeltuigen, toiletten of betaalterminal).
- Voorzie in de **toiletten** van de binnenspeeltuin uitsluitend papieren handdoeken of papier en afsluitbare vuilnisbakken. Het sanitair moet veelvuldig gereinigd en ontsmet worden.
- **Reinig en ontsmet** veelvuldig de **speeltuigen** of onderdelen hiervan die in contact komen met bezoekers.
- **Speeltuigen, zoals een ballenbad**, waarvan alle onderdelen onmogelijk te reinigen zijn, **blijven gesloten**.
- Stimuleer **elektronisch betalen** met bankkaart of **contactloos**, en vermijd cash zoveel mogelijk.
- De **betaalterminal** moet regelmatig gereinigd en ontsmet worden. Stel ontsmettende handgels ter beschikking van de klanten. Eventueel kunnen bijkomend oorstaafjes worden voorzien.

Verluchting, ventilatie en COVID-19

Wanneer we ademen, spreken, schreeuwen, zingen, hoesten of niezen, komen er via de lucht die we uitademen een aantal kleine waterdruppels vrij. Bij met COVID-19 besmette mensen, zitten die druppels vol met virus.

De grotere druppels vallen zeer snel op oppervlakken en op de grond en kunnen mensen in de onmiddellijke omgeving besmetten; daarom is het belangrijk een zekere fysieke afstand te houden en een mondkap te dragen, en natuurlijk de gezondheidsmaatregelen te volgen.

Fijnere druppels of microdruppels blijven daarentegen enkele uren in de lucht zweven. Dat zijn de zogenaamde “aerosolen”.

In een kamer verspreiden die aerosolen zich door luchtbewegingen geleidelijk door de ruimte. De verspreiding ervan is vergelijkbaar met die van parfum of sigarettenrook, die we zelfs kunnen ruiken als de persoon die ze heeft verspreid zich aan de andere kant van de kamer bevindt.

Hoe hoger de concentratie aerosolen in een ruimte, hoe groter het risico op besmetting wanneer een besmette persoon in die ruimte aanwezig is.

Daarom is het essentieel voor elke handelszaak of onderneming om aandacht te hebben voor de kwaliteit van de omgevingslucht.

CO₂ en COVID-19

De concentratie virale deeltjes in de lucht meten is niet gemakkelijk.

Als we ademen, stoten we CO₂ uit. Net als aerosolen verspreidt CO₂ zich in de ruimte en wordt het meegevoerd door de luchtbeweging in de kamer. Maar in tegenstelling tot aerosolen is CO₂ veel gemakkelijker op te sporen en te meten.

Het meten van de CO₂-concentratie in de lucht kan dus een **goede indicator zijn van de kwaliteit van de omgevingslucht** in een gesloten ruimte: een hoge CO₂-concentratie wijst erop dat de ventilatie onvoldoende is voor het gebruik van die ruimte en dat de luchtkwaliteit niet goed is.

Om een goede luchtkwaliteit te garanderen en het risico op verontreiniging door aerosolen te verminderen, moet daarom in alle omstandigheden worden geventileerd om de lucht in afgesloten ruimten te verversen. Dat verwijdert overtollige CO₂ uit de kamer, alsook aerosolen in de lucht die mogelijk geladen zijn met virusdeeltjes.

Waarom de CO₂-concentratie meten?

Uiteraard staat een hoge CO₂-concentratie in een gesloten ruimte niet direct synoniem voor de aanwezigheid van COVID-19. Maar door het CO₂-peil te meten, kunnen de referentiedrempels worden opgespoord die aangeven dat de lucht in de ruimte moet worden verversen.

De natuurlijke concentratie CO₂ in de buitenlucht bedraagt gemiddeld 0,04 %, of 400 deeltjes CO₂ per miljoen deeltjes (ppm). In een gesloten binnenruimte geldt: hoe dichter bij dat percentage, hoe efficiënter de ruimte wordt geventileerd.

Sommige wetenschappelijke studies hebben aangetoond dat CO₂ boven een concentratie van 1.000 ppm effecten heeft op de menselijke prestaties (vooral intellectuele prestaties) en dat het beter is onder die drempel te blijven. Daarom werd al vóór de uitbraak van de COVID-19-pandemie aanbevolen ervoor te zorgen dat het CO₂-gehalte in een kamer **zoveel mogelijk onder 900 ppm** blijft.

Metten, ventileren, elimineren

Voor alle binnenactiviteiten vermeld in deze gids, is het aangeraden te waken over een goede verluchting/ventilatie van de lokalen. Ook al is het gebruik niet verplicht in alle gevallen, een apparaat dat de CO₂ meet, is de eerste stap naar een betere luchtkwaliteit van uw etablissement of onderneming.

Het gebruik van een CO₂-meetinstrument heeft geen invloed op de kwaliteit van de omgevingslucht in een ruimte. Een **menselijke of mechanische ingreep is nodig** om verse lucht in de te verluchten ruimte te brengen en de binnenlucht te evacueren, nadat het apparaat het CO₂-gehalte heeft gemeten.

In de besloten gemeenschappelijke ruimten van de inrichtingen behorende tot de **sportieve sector**, met inbegrip van de **fitnesscentra**, van de inrichtingen behorende tot de **evenementensector**, met inbegrip van de **discotheken en dancings**, en van de infrastructuur waar een **massa-evenement** plaatsvindt, is het gebruik van een luchtkwaliteitsmeter (CO₂-meter) verplicht. Deze meter dient op een voor de bezoeker duidelijk zichtbare plaats te worden geïnstalleerd, tenzij er in een publiek toegankelijk alternatief weergavesysteem in realtime wordt voorzien.

Er dient minstens één meter aanwezig te zijn in elke afzonderlijke ruimte waar eten en dranken worden bereid en geserveerd, waar wordt gerookt, waar wordt gesport, waar het evenement plaatsvindt, waar wachtrijen staan, alsook in de kleedkamers. Deze meter dient te worden geïnstalleerd op een centrale plaats, en niet naast een deur, raam of ventilatiesysteem.

Er bestaan mechanische systemen die speciaal voor ventilatie zijn ontworpen. Maar soms ontbreken dergelijke systemen echter, of werken de bestaande systemen ontoereikend of ondoeltreffend. Dan is de eenvoudigste en minst ingrijpende oplossing om de ramen en deuren die de buitenlucht binnenlaten, continu en gedeeltelijk (bv. draai-kiepramen) of volledig te openen.

Een CO₂-meter:

- laat toe om erover te waken dat de CO₂-concentratie in een gesloten ruimte **zo laag mogelijk** blijft.
- geeft aan **wanneer** de kamer moet worden geventileerd.
- **verbetert het comfort** van de mensen die in de kamer aanwezig zijn. Als een kamer in de winter voortdurend of te frequent geventileerd wordt, leidt dat immers tot een te lage temperatuur; en het hele jaar door leiden geopende ramen potentieel tot lawaaihinder, wat niet erg aangenaam is.

Met een goede CO₂-meting weet je wanneer je ramen of deuren moet openen, en voor hoelang. Niet te vaak, niet te kort en niet te lang!

De meeste CO₂-meettoestellen zijn ook uitgerust met visuele of geluidssystemen waarmee de gebruikers worden gewaarschuwd wanneer het tijd is om de ruimte te verluchten. De Taskforce "ventilatie" van het Regeringscommissariaat Corona heeft het document "[Keuze en gebruik van CO₂-meters in de context van COVID-19](#)" opgesteld om u te helpen dergelijke toestellen correct te kiezen en te gebruiken. Dat document is een aanvulling op het implementatieplan op de website van de [FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg](#).

Op vlak van luchtkwaliteit is de **richtnorm 900 ppm CO₂**. Wanneer de waarde van 900 ppm overschreden wordt, dient de uitbater te beschikken over een **actieplan op basis van een risicoanalyse** om compenserende maatregelen te verzekeren voor ventilatie en/of luchtdesinfectie en/of luchtfiltratie, die een luchtkwaliteit verzekeren die evenwaardig is aan de luchtkwaliteitsnorm van 900 ppm.

Wanneer de waarde van 1.200 ppm overschreden wordt, is het aanbevolen dat de uitbater bovendien voorziet in een erkend systeem voor deze **luchtdesinfectie en/of luchtfiltratie** dat een luchtkwaliteit verzekert die evenwaardig is aan de luchtkwaliteitsnorm van 900 ppm.

De lucht in een ruimte verversen helpt niet alleen de CO₂-concentratie verminderen, maar ook zwevende virusdeeltjes te verwijderen. Verlies evenwel de andere veiligheidsmaatregelen niet uit het oog. Het meten van de CO₂-concentratie in een ruimte met een lage bezettingsgraad levert dan wel een lage CO₂-concentratie voor die ruimte op, maar sluit het risico op besmetting nooit helemaal uit.

Communicatiemateriaal

De FOD Economie creëerde een communicatiekit met affiches, banners en pictogrammen voor handelaars, zelfstandigen, marktkramers en gemeenten.

U vindt dit communicatiemateriaal op bit.ly/covid19-commkit.